

Habitat

Oversikt

Kunsten å lære

TEMA
20

OVERSIKTSARK TEMA 20

MÅL:	Undersøke hvordan det fysiske miljøet påvirker bosettingen av mennesker, få kunnskap om sammenhengen mellom natur og samfunn, undersøke hvordan mennesker levde sammen før, og hvordan mennesker ulike steder lever sammen i ulike samfunn. Samtale om bruk, funksjon og materialvalg og prøve ut ideer gjennom bygging av modeller etter kravspesifikasjon i naturen og i gjenbruksmaterialer. Utforske uteområde i nærområdet, utforske og eksperimentere med rytmer ved hjelp av gehør, og studere form ved hjelp av fotografi.
SAMMENDRAG:	Elevene bygger habitat i naturen i eget nærområde. De lærer ferdigheter som trengs, blir bevisst sårbarheten til bygget, og lærer om naturen i nærområdet. Deretter lager de en modell av et habitat et annet sted i verden, innendørs, av naturmaterialer. De reflekterer over de ulike byggene og ulike typer sårbarhet knyttet til klima, natur og samfunn.

GENERELL VEILEDNING TIL TEMA 20: To av øktene foregår utendørs på vinteren. Disse øktene kan slås sammen og gjennomføres som én lang dobbel-økt, dersom det er mer hensiktsmessig. Temaet handler om å se natur, mennesker og samfunn i sammenheng. Over hele verden bor mennesker i et utall ulike boliger tilpasset deres spesifikke omstendigheter, avhengig av både geografiske og miljømessige forhold, økonomi og lokalt tilgjengelige ressurser. Dette temaet handler om å reflektere over egne lokale forhold og omstendigheter og å bli kjent med andre lokale forhold rundt om i verden. Temaet kan brukes til å samtale om klimaendringer, bærekraft, (samfunns-)geografi og like/ulike muligheter.

TEMA 20	ØKT 1	ØKT 2	LÆRERSTYRTE ØKTER 3-4	ØKT 5	ØKT 6
Sammendrag av innhold	Oppvarming: Rytmisk telling Hovedaktivitet: Bygge ditt eget habitat, del 1 Refleksjon: Fotorefleksjon: Stolt av eller lært	Oppvarming: Rytmisk telling Hovedaktivitet: Bygge ditt eget habitat, del 2 Refleksjon: Fotorefleksjon: Skjulte skatter	Oppvarming: Rytmisk telling Refleksjon: Fotorefleksjon: Stolt av, lært eller vil huske Hovedaktivitet: Se ideer til opplegg.	Oppvarming: Rytmisk telling Hovedaktivitet: Bygge habitat-modeller for lekefigurer Refleksjon: Fotorefleksjon: Habitat-modeller	Oppvarming: Rytmisk telling Hovedaktivitet: Modellenes sårbarhet og avsløring av ekte hus Refleksjon: Innbakt i hovedaktivitet
Rom	Utendørs, i naturen i nærområdet	Utendørs, i naturen i nærområdet	Utendørs, i naturen i nærområdet	Åpent rom	Åpent rom
Materiell	Nettbrett eller fotoapparat, ett til hver gruppe. Alternativt (hvis kulden gjør det nødvendig): Papp-ramme til å ta et mentalt bilde (Ressursbank T20Ø1 Papp-ramme) Spader (hvis snø), skarpe spikkekniver (det er sløve kniver som gir mest skader!), tynt og sterkt hamptau, plaster. Fotoapparat for å dokumentere prosessene.	Nettbrett eller fotoapparat, ett til hver gruppe (bytte på). Alternativt: Papp-ramme til å ta et mentalt bilde (Ressursbank T20Ø1 Papp-ramme) I Norge: Spader (hvis snø), skarpe spikkekniver (det er sløve kniver som gir mest skader!), tynt og sterkt hamptau, plaster. Fotoapparat for å dokumentere prosessene. Ved, opptenning, fyrstikker. Utskrift av T20Ø2 Eventyret om de tre små grisene.	Nettbrett eller fotoapparat, ett til hver gruppe (bytte på). Alternativt: Papp-ramme til å ta et mentalt bilde (Ressursbank T20Ø1 Papp-ramme)	Nettbrett eller fotoapparat, ett til hvert par. Et bord fylt med naturmaterialer (ull, avis, papir, naturfarget stoff, kvister, pinner, skjell, stein, strå, ispinner, leire og nøtter) + limpistol med lim, annen type lim, hamptråd, tape, heftmasse ++. Sakser, evt. kniv. En figur til hvert par som skal jobbe sammen. Kan være en blanding av dokker, legofigurer, playmofigurer, bamser e. l., gjerne i ulike størrelser.	Nettbrett eller fotoapparat, ett til hvert par. Modellene, naturmateriale og utstyr (som i økt 5), T20Ø6 Foto uten forklaring, T20Ø6 Foto med forklaring, T20Ø6 Sårbarhetskort, nettbrett til hvert par.
Forberedelser i forkant	Øv på rytmene selv, så de sitter. Finne et egnet uteområde, lære vinkelsurring: T20Ø1 Vinkelsurring, lære/repeterer spikkeregler; https://www.xn--forskerfr-t8a.no/forsok/vis.html?tid=2236802 Sikre at nettbrett tåler kulden. Alternativt: klippe ut papp-rammer (T20Ø1 Papp-ramme) til å ta mentale bilder.	Lær eventyret om De tre små grisene utenat, og øv på å fortelle det. Tenne opp bål i forkant av økta. Sikre at nettbrett tåler kulden. Alternativt: klippe ut papp-rammer (T20Ø1 Papp-ramme) til å ta mentale bilder.	Sikre at nettbrett tåler kulden. Alternativt: Bruke utklippede papp-rammer (T20Ø1 Papp-ramme) til å ta mentale bilder.	Planlegg hvordan modellene kan brukes videre i økt 6 (bruke et rom det kan stå, eller lage på plater som kan flyttes). Forbered materialene. Finn figurene/lekene som skal brukes (Ha-med-dag?)	Finne ut hvordan best vise fotoene fra hele temaet, forberede avsløring av de ekte husene som korresponderer med utfordringskort og modeller. Printe ut ressurser. Forberede refleksjon og avsløring.

Habitat

Oversikt

Kunsten å lære

TEMA
20

NOTATER

Habitat

TEMA 20: OVERORDNET FAGLIG FORANKRING OG KOMPETANSEMÅL

Kunsten å lære

TEMA
20

A) TVERRFAGLIGE TEMA

FOLKEHELSE OG LIVSMESTRING

Utvikle evne til skapende tankeprosesser og praktisk problemløsning. Elevene opparbeider praktiske ferdigheter og evne til å stille spørsmål, møte utfordringer i hverdagen og se muligheter i ukjente situasjoner. Elevene får verktøy til å utforske meninger, ideer og følelser og til å uttrykke seg gjennom ulike formater og arenaer. Arbeid med visuell og materiell kultur bidrar til å styrke elevenes selvbylde og identitetsutvikling, gir forståelse av mangfold og skaper mening i tilværelsen. Bli bevisste på sin eigen identitet og si eiga identitetsutvikling og forstå individet som ein del av ulike fellesskap. Innsikt i korleis relasjonar og tilhøyrse blir påverka av samhandling med andre. Utvikle elevenes evne til å uttrykke seg muntlig. Dette gir elevene grunnlag for å kunne gi uttrykk for egne følelser, tanker og erfaringer, noe som er viktig for å håndtere relasjoner og delta i et sosialt fellesskap. Kunstneriske uttrykk gir mulighet til å forstå både eget og andres følelsesliv bedre, og dette legger grunnlag for god psykisk helse.

DEMOKRATI OG MEDBORGERSKAP

Elevene utfordres til å reflektere kritisk over kunst, design og materiell og immateriell kultur og til å gi uttrykk for egne opplevelser, tanker og meninger. Elevene skal få forståelse av hvordan de kan ta i bruk kunstneriske ytringsformer og estetiske uttrykk i demokratiske prosesser. Øve elevene i å håndtere meningsbrytninger og

respektere uenighet, slik at de utvikler bevissthet om både retten til å ytre seg og ytringsfrihetens grenser. Elevene skal tenkje kritisk, ta ulike perspektiv, handtere meningsbryting og vise aktivt medborgarskap. Utvikle elevenes muntlige retoriske ferdigheter, slik at de kan gi uttrykk for egne tanker og meninger og delta i samfunnsliv og demokratiske prosesser.

BÆREKRAFTIG UTVIKLING

Kunnskap om sammenhenger mellom natur og samfunn, om hvordan mennesker påvirker klima og miljø, og om hvordan levekår, levestett og demografi henger sammen, bidrar til denne forståelsen. Reflektere over og drøfte dilemmaer og spenningsforhold knyttet til de ulike dimensjonene ved bærekraftig utvikling og se at handlinger på både individ- og samfunnsnivå har betydning. Bærekraftig utvikling handler om at elevene skal bidra til åpenhet for erfaringsbasert og tradisjonell kunnskapen om naturen, at elevene skal få kompetanse til å gjøre miljøbevisste valg og handlinger, og se disse i sammenheng med lokale og globale miljø- og klimautfordringer. Kunnskap om sammenhenger i naturen er nødvendig for å forstå hvordan vi mennesker er med på å påvirke den. Bidra til at vi finner løsninger for å begrense klimautfordringene, bevare biologisk mangfold og forvalte jordas naturressurser på en bærekraftig måte.

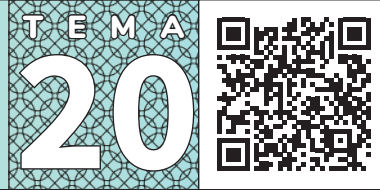
NOTATER

Habitat

TEMA 20: OVERORDNET FAGLIG FORANKRING OG KOMPETANSEMÅL

Kunsten å lære

B) KOMPETANSEMÅL

MUSIKK, E. 2. OG 4. TRINN:

- utforske og eksperimentere med puls, rytme, tempo, klang, melodi, dynamikk, harmoni og form
- eksperimentere med rytmer, sette sammen mønstre til komposisjoner (e. 4. trinn)
- Spille på instrumenter alene og sammen med andre ved bruk av gehør (e. 4. trinn)

KUNST OG HÅNDVERK, E. 2. OG 4. TRINN:

- samtale om bruk, funksjon og materialvalg i ulike bygninger og lage skisser med forslag til ny arkitektur (e. 4. trinn)
- prøve ut ulike ideer og muligheter i gjenbruksmaterialer (e. 4. trinn)
- planlegge og konstruere i naturmaterialer etter inspirasjon fra samisk og lokal byggeskikk
- gjennomføre kunst- og designprosesser ved å søke inspirasjon, utforske muligheter, gjøre valg og lage egne produkter (e. 4. trinn)
- bruke håndverksteknikker og håndverktøy i utforming av tre på en miljøbevisst og trygg måte
- tolke former og symboler fra ulike kulturer og bruke disse i visuelle uttrykk (e. 4. trinn)
- bruke enkle komposisjonsprinsipper i fotografi (e. 4. trinn)
- studere form gjennom å fotografere
- eksperimentere med form
- utforske ulike visuelle uttrykk og bygge videre på andres ideer i eget skapende arbeid
- undersøke egenskaper ved materialer og dele sanseerfaringer
- forestille seg og beskrive framtiden gjennom modeller
- undersøke hvordan tradisjonshåndverk, inkludert samisk håndverk, utnytter naturmaterialers egenskaper, og bruke erfaringer til å lage enkle bruksgjenstander (e. 4. trinn)

NATURFAG, E. 2. OG 4. TRINN:

- utforske et naturområde og drøfte bærekraftig bruk av området (e. 4. trinn)
- utforske et naturområde i nærmiljøet og beskrive hvordan noen organismer er tilpasset området og hverandre
- designe og lage et produkt basert på en kravspesifikasjon (e. 4. trinn)
- sammenligne modeller med observasjoner (e. 4. trinn)
- oppleve naturen til ulike årstider, reflektere over hvordan naturen er i endring
- utforske og beskrive observerbare egenskaper til ulike materialer
- presentere funnene sine og beskrive hvordan eleven har kommet fram til dem
- samtale om hvordan vi kan ta miljøbevisste valg og gjennomføre lokale miljøtiltak
- utforske sansene gjennom lek ute og inne og samtale om hvordan sansene brukes til å samle informasjon
- utforske og sammenligne ulike dyre- og plantearters tilpasninger til miljø og levesteder (e. 4. trinn)
- undre seg, stille spørsmål og lage hypoteser og utforske disse for å finne svar (e. 4. trinn)
- undre seg, utforske og lage spørsmål, og knytte dette til egne eller andres erfaringer

SAMFUNNSFAG E. 4. TRINN:

- utforske og presentere korleis menneska levde for éin til to menneskealdrar sidan
- utforske og beskrive kulturminne og kultur- og naturlandskapet i nærmiljøet
- utforske og gi døme på korleis menneske i ulike delar av verda påverkar livet til kvarandre
- utforske og gi døme på korleis menneska påverkar klimaet og miljøet

- beskrive kultur- og naturlandskap i Noreg og samtale om korleis historiske og geografiske kjelder kan gi informasjon om landskap (e. 4. trinn)
- lytte til andre si meining og samarbeide med andre om å finne konstruktive løysingar (e. 4. trinn)

KRLE E. 4. TRINN:

- beskrive og samtale om ulike måter å leve sammen på i familie og samfunn
- samarbeide med andre i filosofisk samtale
- utforske og samtale om etiske sider ved menneskers levesett og ressursbruk
- sette seg inn i og formidle egne og andres tanker, følelser og erfaringer

KROPPSØVING, E. 2. OG 4. TRINN:

- øve på trygg og sporlaus ferdsel i naturen (e. 4. trinn)
- utforske naturen i nærmiljøet med varierte aktivitetar til ulike årstider
- utforske uteaktivitetar og samarbeide med andre under vekslende årstider i nærmiljøet (e. 4. trinn)
- forstå og praktisere turreglar og bruke klede etter vår og forhold i naturen
- utforske og gjennomføre leikar, idrettsaktivitetar, dansar og andre bevegelsesaktivitetar (e. 4. trinn)
- bruke kroppen til å utforske aktivitetar og utvikle grunnleggjande bevegelsar (e. 4. trinn)
- leike og vere med saman med andre i aktivitet i varierte bevegelsesmiljø
- forstå og praktisere enkle reglar for samspel i ulike bevegelsesaktivitetar

DRAMA OG RYTMISK, E. 2. TRINN:

- leke med og presentere rytmeuttrykk i ulike tempo
- gjennomføre og presentere samspill
- utforske ulike teateruttrykk gjennom lek og dramatisering
- beskrive opplevelser gjennom språk og bevegelse

MATEMATIKK E. 2. OG 3. TRINN:

- utforske likevekt og balanse i praktiske situasjoner (e. 3. trinn)
- lage og følge regler og trinnvise instruksjoner i lek og spill (e. 2. trinn)
- utforske tall, mengder og telling i lek, natur, billedkunst, musikk og barnelitteratur, representere tallene på ulike måter og oversette mellom de ulike representasjonene (e. 2. trinn)
- måle og sammenligne størrelser som gjelder lengde og areal ved hjelp av ikke-standardiserte og standardiserte måleenheter (e. 2. trinn)
- bruke ulike måleenheter for lengde og masse i praktiske situasjoner og begrunne valget av måleenhet (e. 3. trinn)

NORSK E. 2. OG 4. TRINN:

- lese og lytte til eventyr i oversettelse fra andre språk, og samtale om hva tekstene betyr for eleven (e. 4. trinn)
- følge opp innspill fra andre i faglige samtaler og stille oppklarende og utdypende spørsmål (e. 4. trinn)
- utforske og formidle tekster gjennom samtale, lek, bevegelse og andre kreative uttrykk (e. 4. trinn)
- lytte, ta ordet etter tur og begrunne egne meninger i samtaler
- uttrykke tekstopplevelser gjennom lek og andre kreative aktiviteter

Habitat

Økt 1

TID

90 min
inkl. pauser

Kunsten å lære

TEMA
20

OPPVARMING: RYTMISK TELLING

Dette skal skje:	Rytmisk telling med klapping, rytme 1+2 (+3)
Du trenger:	
Forbered i forkant:	Øv på rytmene selv, så de sitter.
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	Utendørs, der aktivitetene skal foregå.

VEILEDNING:

- Elevene sitter på huk (eller på benker/stoler), og slår på egne lår med hendene.
- Lederen lager en rytme med 8 slag, der det 8. slaget er stumt (hendene opp type «hands up»). Elevene repeterer.
- Gjenta rytmene minst 4 ganger hver, før du fortsetter til neste rytme.

Økt 1: Bruk rytme 1 + 2 (+3), og få elevene trygge på dem. Legg på avansering dersom elevene er klare for det.

Rytme 1: XXXXXX- (slå på lår x 7, hendene opp (stille) på 8)

Rytme 2: X*X*X*X- (slå på lår, klappe i hendene annenhver gang x 7, hendene opp (stille) på 8)

(Rytme 3: X*=X*=X- (slå på lår, klappe, knipse over hver skulder/tomler opp over hver skulder hver 3. gang x 7, hendene opp (stille) på 8))

Avansering: Øke tempoet

Avansering 3: Kanon: Dele gruppa i 2, gjøre i rekkefølge, men starte ulike steder.

(Referer til oppvarming i tema 13, Brevvenn-sang.)

FOTOREFLEKSJON: STOLT AV ELLER LÆRT

Dette skal skje:	Elevene tar foto av noe de er stolte av eller har lært i dag. Hver elev deler sitt bilde og en setning om hvorfor i plenum (eller i gruppa si)
Du trenger:	Nettbrett eller fotoapparat, ett til hver gruppe (bytte på). Alternativt: Papp-ramme til å ta et mentalt bilde (Ressursbank T20Ø1 Papp-ramme)
Forbered i forkant:	Norge: Sikre at nettbrett tåler kulden. Alternativt: klippe ut papp-rammer (T20Ø1 Papp-ramme) til å ta mentale bilder.
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	Ute (avsluttes eventuelt inne etter avkledning).

VEILEDNING:

Oppgaven gis til hver gruppe, eller til par:

- Ta et fotografi fra dagens økt: Noe de er stolte av, noe de har lært i dag, eller noe de kommer til å huske etter i dag. Gi litt tid til å tenke. Elevene får et nettbrett eller fotoapparat, eller en utklipt papp-ramme til å ta et mentalt bilde når de er klare.
- Når alle har fotografert samles alle (enten i grupper eller i plenum) og deler bildet + og en setning om hva de tok bilde av og hvorfor.

NOTATER

Habitat

Økt 1

TID

90 min
inkl. pauser

Kunsten å lære

TEMA
20

HOVEDAKTIVITET: BYGGE DITT EGET HABITAT, DEL 1

Dette skal skje:	Utendørs: Elevene bygger sitt eget habitat i naturen i nærområdet	
Du trenger:	I Norge: Spader (hvis snø), skarpe spikkekniver (det er sløve kniver som gir mest skader!), tynt og sterkt hamptau, plaster. Fotoapparat for å dokumentere prosessene.	Weblink
Forbered i forkant:	Finne et egnet uteområde, lære vinkelsurring: T20Ø1 Vinkelsurring, repetere spikkeregler; T20Ø1 Whittling rules and tips: https://www.xn--forskerfr-t8a.no/forsok/vis.html?tid=2236802 I Ungarn: Ha med materialer? Evt. gjøre avtale med noen som kan levere stokker e. l.	
Forbered i rommet:		
Slik ser rommet ut:	Utendørs, i naturen i nærområdet	

VEILEDNING:

- Gi innføring i sporløs ferdsel/regler i naturen (hvilke greiner kan vi kutte, hvor langt unna kan vi gå, samarbeid, knivregler), og del ut utstyr (i Norge: Spader, spikkekniv, hamptau)
- Del inn i grupper, og gi hver gruppe et område/la dem velge sitt område.
- Gruppene skal nå lage et skjul/et sted som gjør at de kan overleve utendørs en natt i kulda.

Ideelt sett lager de et skjul for seg selv og gruppa. Alternativt kan det lages for ett barn, eller for et dyr, dersom man vil lage i mindre skala.

Opplæring i spikking og knyteteknikk for å feste greiner/stokker til hverandre med tau når det er behov (se vedlagt oppskrift i ressursbanken)

NOTATER

Habitat

Økt 2

TID

90 min
inkl. pauser

Kunsten å lære

TEMA
20

OPPVARMING: RYTMISK TELLING

Dette skal skje:	Rytmisk telling
Du trenger:	
Forbered i forkant:	Øv på rytmene selv, så de sitter.
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	Ute i nærområdet, et egnet sted.

VEILEDNING:

- Elevene står eller sitter på huk (eller på benker), og slår på egne lår med hendene.
- Lederen lager en rytme med 8 slag, der det 8. slaget er stumt (hendene opp type «hands up»). Elevene repeterer.
- Gjenta rytmene minst 4 ganger hver, før du fortsetter til neste rytme.

Økt 2: Bruk rytme 1 + 2 + 3 + 4, og få elevene trygge på dem. Legg på avanseringer så snart elevene er klare for det.

Rytme 1: XXXXXX- (slå på lår x 7, hendene opp (stille) på 8)

Rytme 2: X*X*X*X- (slå på lår, klappe i hendene annenhver gang x 7, hendene opp (stille) på 8)

Rytme 3: X*=X*=X- (slå på lår, klappe, knipse over hver skulder/tomler opp over hver skulder hver 3. gang x 7, hendene opp (stille) på 8)

Rytme 4: X□X*X□X- (slå på lår, slå på motsatt lår (krysse hendene), slå på lår, klappe i hendene x 2 (minus klapp 2. gang), hendene opp (stille) på 8)

Avansering: Lag en ferdig serie, der rytme 1-4 følger etter hverandre (2 ganger av hver), og kan gjentas i det uendelige.

Avansering 2: Øke tempoet gradvis.

FOTOREFLEKSJON: SKJULTE SKATTER

Dette skal skje:	Gruppene tar foto av noe de tror ingen har lagt merke til før. Hver gruppe deler sitt bilde og en setning om hva det er/hva de tror det kan være i plenum
Du trenger:	Nettbrett eller fotoapparat, ett til hver gruppe (bytte på). Alternativt: Papp-ramme til å ta et mentalt bilde (Ressursbank T20Ø1 Papp-ramme)
Forbered i forkant:	Norge: Sikre at nettbrett tåler kulden. Alternativt: klippe ut papp-rammer til å ta mentale bilder.
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	Ute (avsluttes eventuelt inne etter avledning).

VEILEDNING:

Oppgaven gis til hver gruppe, eller til par:

- Ta et fotografi fra dagens økt (velg 2 av disse): A) Noe vakkert B) Noe dere ikke vet hva er og C) Noe dere tror ingen har lagt merke til før
- Elevene får et nettbrett eller fotoapparat, eller en utklippt papp-ramme til å ta et mentalt bilde når de er klare.

Når alle har fotografert samles alle (enten i grupper eller i plenum) og deler bildet + og en setning om hva de tok bilde av og hvorfor.

NOTATER

Habitat

Økt 2

TID

90 min
inkl. pauser

Kunsten å lære

TEMA
20

HOVEDAKTIVITET: BYGGE DITT EGET HABITAT, DEL 2

Dette skal skje:	Utendørs: Elevene bygger sitt eget habitat i naturen i nærområdet
Du trenger:	I Norge: Spader (hvis snø), skarpe spikkekniver (det er sløve kniver som gir mest skader!), tynt og sterkt hamptau, plaster. Fotoapparat for å dokumentere prosessene. Ved, opptenning, fyrstikker. Utskrift av T20Ø2 Eventyret om de tre små grisene.
Forbered i forkant:	Lær eventyret om De tre små grisene utenat, og øv på å fortelle det. Tenne opp bål i forkant av økta.
Forbered i rommet:	Tenne opp bål.
Slik ser rommet ut:	Utendørs, i naturen i nærområdet

- VEILEDNING:**
- Fortell eventyret: «De tre små grisene og ulven» ved bålet. Spør (inspirert av eventyret): Hva er det vi må beskytte habitatet/skjulet vårt for, her vi bygger nå? Ulv? Vind? Kulde? Snø? Andre ting?
 - Før alle fortsetter med bygginga si: Har noe skjedd i løpet av natta? (Fotspor, andre spor?)
 - La gruppene fortsette med habitatene/skjulene sine, og be dem tenke litt ekstra på hva naturen her krever beskyttelse mot.
 - Opplæring i spikking og knyteteknikk for å feste greiner/stokker til hverandre med tau når det er behov (se vedlagt oppskrift i ressursbanken).

NOTATER

Habitat

Økt 3-4

TID

90 min
inkl. pauser

Kunsten å lære

TEMA
20

OPPVARMING: RYTMISK TELLING

Dette skal skje:	Rytmisk telling
Du trenger:	
Forbered i forkant:	Øv på rytmene selv, så de sitter.
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	Ute i nærområdet, et egnet sted.

VEILEDNING:

- Elevene står eller sitter på huk (eller på benker), og slår på egne lår med hendene.
- Lederen lager en rytme med 8 slag, der det 8. slaget er stumt (hendene opp type «hands up»). Elevene repeterer.
- Gjenta rytmene minst 4 ganger hver, før du fortsetter til neste rytme.

Rytme 1: XXXXXX- (slå på lår x 7, hendene opp (stille) på 8)

Rytme 2: X*X*X*X- (slå på lår, klappe i hendene annenhver gang x 7, hendene opp (stille) på 8)

Rytme 3: X*=X*=X- (slå på lår, klappe, knipse over hver skulder/tomler opp over hver skulder hver 3. gang x 7, hendene opp (stille) på 8)

Rytme 4: X□X*X□X- (slå på lår, slå på motsatt lår (krysse hendene), slå på lår, klappe i hendene x 2 (minus klapp 2. gang), hendene opp (stille) på 8)

Avansering: Lag en ferdig serie, der rytme 1-4 følger etter hverandre (2 ganger av hver), og kan gjentas i det uendelige.

Avansering 2: Øke tempoet gradvis.

Avansering 3: Veileder holder (bare) takten og markerer alle slag 1-7, og er stille på 8. Elevene gjennomfører serien av rytmer på egen hånd.

FOTOREFLEKSJON: STOLT AV, LÆRT ELLER VIL HUSKE

Dette skal skje:	Elevene tar foto av noe de er stolte av eller har lært i dag. Hver elev deler sitt bilde og en setning om hvorfor i plenum (eller i gruppa si)
Du trenger:	Nettbrett eller fotoapparat, ett til hver gruppe (bytte på). Alternativt: Papp-ramme til å ta et mentalt bilde (Ressursbank T20Ø1 Papp-ramme)
Forbered i forkant:	Norge: Sikre at nettbrett tåler kulden. Alternativ: Klippe ut papp-rammer til å ta mentale bilder.
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	Ute (avsluttes eventuelt inne etter avledning).

VEILEDNING:

- Gå til hver gruppe og gi oppgaven, eller samle alle i plenum.
- Elevene får et nettbrett eller fotoapparat til å ta et bilde fra dagens økt: Noe de er stolte av, noe de har lært i dag, eller noe de kommer til å huske etter i dag. Gi litt tid til å tenke.
- Elever som er klare, får et apparat å fotografere med, går og tar bilde og kommer tilbake/gir apparatet videre.
- Når alle har fotografert samles gruppa/alle (ute eller etter de har kommet inn) og hver elev får dele sitt bilde og en setning om hva de tok bilde av og hvorfor.

NOTATER

Habitat

Økt 3-4

TID

90 min
inkl. pauser

Kunsten å lære

TEMA
20

FORSLAG TIL HOVEDAKTIVITETER

Fortsette uteaktivitetene:

Bygge videre på skjul

- Lære å lage bål
- Hogge ved
- Lage bålmat
- Spikke i rått virke

- Hvilke dyr bor i naturen rundt oss? Hvordan lever de om vinteren? Hva trenger de av «boligene» sine for at de skal være gode steder å bo (skjulested, ly for vær og vind, lagring av mat etc.)
- Let etter spor fra dyra: Dyrespor-spå, sportegn-oversikt for vinter (se T20Ø3-4 Sportegn-spå og T20Ø3-4 Sportegn-plakat i ressursbanken).
- Om noen har tilgang på et vilt-kamera – kan det settes opp om natta for å se om noen har vært på området?
- Gerilja-navning av trær: Bruk plastlommer eller laminer ark, fest på trær og andre planter i nærområdet med tau. Fotografer de navna trærne.

Jobbe med bærekraftsmål 11: Bærekraftige byer og lokalsamfunn, gjennom f. eks bøker og opplegg fra bærekraftsbiblioteket:

<https://www.fn.no/undervisning/undervisningsopplegg/5-7-trinn/baerekraftsbiblioteket/leseliste-maal-11>

fn.no

NOTATER

Habitat

Økt 5

TID

90 min
inkl. pauser

Kunsten å lære

TEMA
20

OPPVARMING: RYTMISK TELLING

Dette skal skje:	Rytmisk telling
Du trenger:	
Forbered i forkant:	Øv på rytmene selv, så de sitter.
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	Åpent rom

VEILEDNING:

- Elevene sitter på huk (eller på benker/stoler), og slår på egne lår med hendene.
- Lederen lager en rytme med 8 slag, der det 8. slaget er stumt (hendene opp type «hands up»). Elevene repeterer.
- Gjenta rytmene minst 4 ganger hver, før du fortsetter til neste rytme.

Økt 1: Bruk rytme 1 + 2 (+3), og få elevene trygge på dem. Legg på avansering dersom elevene er klare for det.

Rytme 1: XXXXXX- (slå på lår x 7, hendene opp (stille) på 8)

Rytme 2: X*X*X*X- (slå på lår, klappe i hendene annenhver gang x 7, hendene opp (stille) på 8)

Rytme 3: X*=X*=X- (slå på lår, klappe, knipse over hver skulder/tomler opp over hver skulder hver 3. gang x 7, hendene opp (stille) på 8)

Rytme 4: X□X*X□X- (slå på lår, slå på motsatt lår (krysse hendene), slå på lår, klappe i hendene x 2 (minus klapp 2. gang), hendene opp (stille) på 8)

Avansering: Lag en ferdig serie, der rytme 1-4 følger etter hverandre (2 ganger av hver), og kan gjentas i det uendelige.

Avansering 2: Øke tempoet gradvis.

Avansering 3: Veileder holder (bare) takten og markerer alle slag 1-7, og er stille på 8. Elevene gjennomfører serien av rytmer på egen hånd.

Avansering 4: Kanon: Veileder holder takten. Dele gruppa i 2, gjøres i serie-rekkefølge, men starte ulike tidspunkt.

FOTOREFLEKSJON: HABITAT-MODELLENE

Dette skal skje:	I par: Elevene tar foto av habitat-modellen de har bygd + et bilde som viser noe de er stolte av eller har lært i dag. Hvert par deler sine bilder og en setning om hva de er stolte av/har lært, i plenum.
Du trenger:	Nettbrett eller fotoapparat, ett til hvert par.
Forbered i forkant:	
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	Åpent rom

VEILEDNING:

- Hvert par får et nettbrett eller fotoapparat til å ta et bilde fra dagens økt: Et bilde som dokumenterer habitat-modellen sin og ett bilde som viser det sterkeste og svakeste punktet i konstruksjonen deres, samt noe de er stolte av.
- Når alle har fotografert samles alle, og hvert par kommer fram foran de andre og deler sine bilder og en setning om det de har fotografert.

NOTATER

Habitat

Økt 5

TID

90 min
inkl. pauser

Kunsten å lære

TEMA
20

HOVEDAKTIVITET: BYGGE HABITAT-MODELLER FOR LEKEFIGURER

Dette skal skje:	I par bygger elevene habitat-modeller i naturmaterialer, for en lekefigur, ut fra kravspesifikasjon på et utfordringskort.
Du trenger:	Et bord fylt med naturmaterialer (ull, avispir, naturfarget stoff, kvister, pinner, skjell, stein, strå, ispinner, leire, nøtter) + limpistol med lim, annen type lim, hamptråd, tape, heftmasse ++. Sakser, evt. kniv. En figur til hvert par som skal jobbe sammen. Kan være en blanding av dokker, legofigurer, playmofigurer, bamser e. l., gjerne i ulike størrelser.
Forbered i forkant:	Planlegg hvordan modellene kan brukes videre i økt 6 (bruke et rom det kan stå , eller lage på plater som kan flyttes). Finn figurene som skal brukes. Ha-med-dag?
Forbered i rommet:	Forbered materialene.
Slik ser rommet ut:	Åpent rom

VEILEDNING:

- Elevene jobber i par, og får utlevert en figur + et utfordringskort (se ressursbanken). Parene skal lage et sted figuren deres kan bo, som beskytter dem og er tilpasset leveområdet som står beskrevet på utfordringskortet.
- La elevene jobbe på egen hånd. Bistå der det er behov.
- La to og to grupper sine figurer gå på «besøk» eller visning til hverandre og se på hverandres bosteder. Forklar hvorfor det er bra for figuren deres å bo akkurat der, og hva «boligen» har å tilby.

La modellene stå til økt 6, da de skal brukes videre.

Refleksjon: Hvorfor har mennesker i ulike deler av verden lagd ulike typer boliger? Sammenlign med skjulene dere har laget utendørs i økt 1 og 2: Hva er likheter og ulikheter mellom de ulike bostedene? Hvorfor har de blitt ulike? (boliger tilpasset geografiske og miljømessige forhold og lokalt tilgjengelige ressurser).

NOTATER

Habitat

Økt 6

TID

90 min
inkl. pauser

Kunsten å lære

TEMA
20

OPPVARMING: RYTMISK TELLING

Dette skal skje:	Rytmisk telling
Du trenger:	
Forbered i forkant:	Øv på rytmene selv, så de sitter.
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	Åpent rom

VEILEDNING:

- Elevene sitter på huk (eller på benker/stoler), og slår på egne lår med hendene.
 - Lederen lager en rytme med 8 slag, der det 8. slaget er stumt (hendene opp type «hands up»). Elevene repeterer.
 - Gjenta rytmene minst 4 ganger hver, før du fortsetter til neste rytme.
- Økt 1: Bruk rytme 1 + 2 (+3), og få elevene trygge på dem. Legg på avansering dersom elevene er klare for det.
- Rytme 1: XXXXXX- (slå på lår x 7, hendene opp (stille) på 8)
- Rytme 2: X*X*X*X- (slå på lår, klappe i hendene annenhver gang x 7, hendene opp (stille) på 8)
- Rytme 3: X*=X*=X- (slå på lår, klappe, knipse over hver skulder/tomler opp over hver skulder hver 3. gang x 7, hendene opp (stille) på 8)
- Rytme 4: X□X*X□X- (slå på lår, slå på motsatt lår (krysse hendene), slå på lår, klappe i hendene x 2 (minus klapp 2. gang), hendene opp (stille) på 8)
- Avansering: Lag en ferdig serie, der rytme 1-4 følger etter hverandre (2 ganger av hver), og kan gjentas i det uendelige (som i eksempelvideo).
- Avansering 2: Øke tempoet gradvis.
- Avansering 3: Veileder holder (bare) takten og markerer alle slag 1-7, og er stille på 8. Elevene gjennomfører serien av rytmer på egen hånd.
- Avansering 4: Kanon: Veileder holder takten. Dele gruppa i 2, gjøres i serie-rekkefølge, men starte ulike tidspunkt.

REFLEKSJON: INNBAKT I HOVEDAKTIVITET

Dette skal skje:	
Du trenger:	
Forbered i forkant:	
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	

NOTATER

Habitat

Økt 6

TID

90 min
inkl. pauser

Kunsten å lære

TEMA
20

HOVEDAKTIVITET: MODELLENES SÅRBARHET OG AVSLØRING AV EKTE HUS

Dette skal skje:	Utbedre modellene utfra sårbarhetskort. Avsløre kobling mellom modell og ekte hus.
Du trenger:	Modellene, naturmateriale og utstyr (som i økt 5), T20Ø6 Foto uten forklaring, T20Ø6 Foto med forklaring, T20Ø6 Sårbarhetskort, nettbrett til hvert par.
Forbered i forkant:	Finn ut hvordan best vise fotoene fra hele temaet, forberede avsløring av de ekte husene som korresponderer med utfordringskort og modeller. Printe ut ressurser. Forberede refleksjon og avsløring.
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	Åpent rom

VEILEDNING:

Parene finner fram modellene sine.

- Be dem diskutere i parene: Hvordan hadde huset deres tålt det dersom det kom f. eks masse vind/storm? Eller masse regn så det ble flom? Eller det ble veldig varmt/veldig kaldt? Masse snø? Jordskjelv? Flodbølge? Ras? Hva er huset sine sterke og svake sider?
- Evt.: Hvert par fotograferer sterke og svake sider av huset.
- Hvert par får utdelt et sårbarhetskort (NB! Korresponderer med utfordringskort A-F). Hva kan dere gjøre med modellene deres for å møte klimautfordringen? Parene forsterker og sikrer modellen sin, slik at den tåler mer.
- Evt.: Fotografér forsterkingene dere har gjort.
- Avsløring: De ekte husene som korresponderer med utfordringskortene avsløres (T20Ø6 Foto uten forklaring) og (T20Ø6 Foto med forklaring). Dette kan gjøres enten ved at parene får se T20Ø6 Foto uten forklaring og må velge hvem de tror sin modell hører til, eller de kan få se T20Ø6 Foto med forklaring, arket som hører til deres modell, og selv lese hva som står der.

- Evt.: Fotografér det dere ble mest overrasket over og noe som er litt likt mellom deres modell og huset på bildet.

Felles refleksjon: Hva gjorde dere for å forsikre huset deres? Var det lett eller vanskelig å tenke ut hva man kunne gjøre? (Referer til at det over hele verden bor mennesker i et utall ulike boliger tilpasset deres spesifikke omstendigheter, avhengig av både geografiske og miljømessige forhold, økonomi og lokalt tilgjengelige ressurser, men at endring i klima kan påvirke dette). Hva ble dere overrasket over da dere så de ekte husene på foto? Hvor likt/ulikt var deres modell og huset på bildet? Kunne flere av husene på fotoene passet til det samme utfordringskortet? Sporene menneskelige bygg etterlater seg i naturen: Hvis huset «deres» fra fotoet hadde blitt revet – hadde det blitt mye eller lite søppel i naturen av det? Sammenlign med huset de selv bor i.

Dersom det lar seg gjøre (sjekk ressursbank for forslag til app): Avslutt med å vise fotografiene fra alle gruppene, fra hele temaet, på skjerm. Gjerne med musikk i bakgrunnen.

NOTATER